

**TEATRUL NAȚIONAL „I. L. CARAGIALE”
BUCUREȘTI**

STAGIUNEA 1997-1998

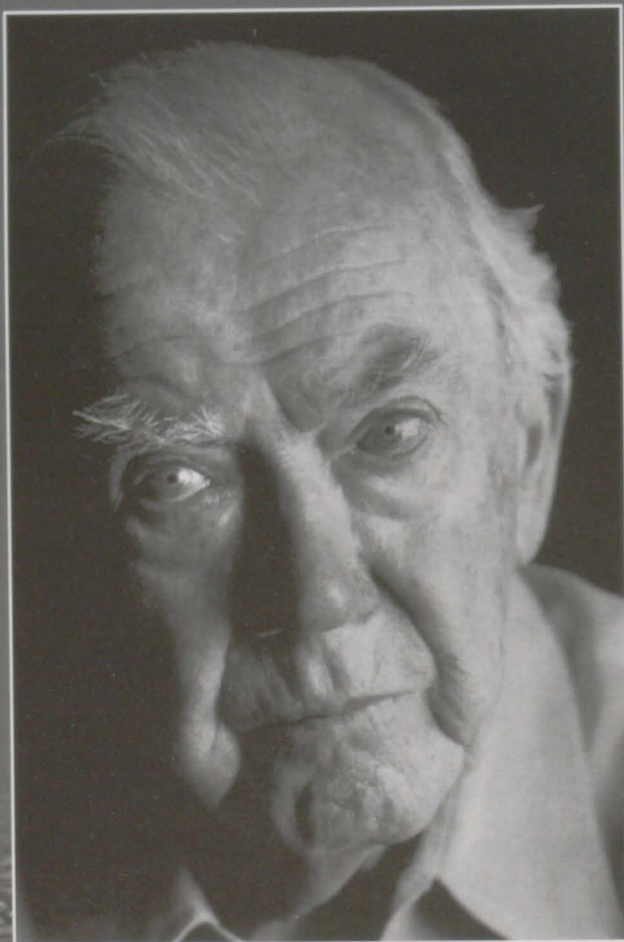
PREMIERĂ PE ȚARĂ

**CĂLĂTORII
CU MĂTUȘA MEA**
de **GRAHAM GREENE**
Dramatizare de **Giles Havergal**

Director general ION COJAR

Director artistic GELU COLCEAG

GRAHAM GREENE...

s-a născut în 1904. După studiile făcute la Balliol College, Oxford, a lucrat vreme de patru ani ca redactor adjunct la *The Times*. A cunoscut succesul abia la cel de-al patrulea roman al său, *Stamboul Train* (1932) care avea să devină celebra ecranizare *Orient Express* (1943). În 1935 a făcut o călătorie prin Liberia, descrisă în *Journey Without Maps / Călătorie fără hărți* (1936), iar la întoarcere a fost numit critic de film la *Spectator*. În 1926 fusese primit în sânul Bisericii Romano-Catolice iar în 1938 a vizitat Mexicul pentru a relata situațiile de persecuție religioasă de acolo. Fructele acestor vizite au fost *The Lawless Roads / Drumuri care nu se supun legii*, iar mai târziu, celebrul roman *The Power and the Glory / Puterea și gloria. Brighton Rock / Stânca din Brighton* a fost publicat în 1938. În 1940 a devenit redactor la *Spectator*. În anul următor, a început să lucreze pentru Ministerul Afacerilor Externe fiind trimis în Sierra Leone până în 1943. După această ședere, a scris romanul *The Heart of the Matter / Miezul problemei*, a cărui acțiune se petrece în Vestul Africii.

Alte romane: *The End of the Affair / Sfârșitul unei legături* (1951), *The Quiet American / Americanul Ilniștit* (1956), *The*

Honorary Consul / Consulul de onoare, The Captain and the Enemy / Căpitanul și Inamicul, The Comedians / Comedianții Travels With My Aunt / Călătoriile cu mătușa mea (1969).

„Călătoriile cu mătușa mea e singura carte pe care am scris-o ca să mă amuz. Deși subiectul îl constituie bătrânețea și moartea, un subiect potrivit unui scriitor ajuns la vârsta de șaizeci și cinci de ani, și deși un excelent critic suedez a calificat pe drept cuvânt romanul ca un „hohot de râs în umbra spânzurătorii”, am încercat, scriindu-l, mai mult râsul decât umbra. Când am început să aștern pe hârtie scena încinerării presupusei mame a lui Henry Pulling, și a întâlnirii lui cu Mătușa Augusta, n-am crezut nici o clipă că voi continua romanul timp de mai mult decât câteva zile. Nu știam nici măcar care va fi scena următoare - nu știam că Augusta era mama lui Henry... Mă simțeam ca un călăreț care a scăpat hățurile din mână, lăsându-se condus de cal, sau ca un visător care asistă la desfășurarea visului său, fără a-i putea schimba cursul. Mai presus de orice, simțeam că am rupt cu trecutul, spre binele ori spre răul meu”.

Pe lângă numeroasele sale romane, Graham Greene a scris mai multe nuvele, patru cărți de călătorii, trei cărți autobiografice (*A Sort of Life / Un fel de viață, Ways of Escape / Căl de scăpare și A World of My Own / O lume a mea* - publicată postum), două biografii și patru cărți pentru copii. La care se adaugă eseuri, cronici de film și literare, unele apărute în volumul *Reflections*.

Multe dintre romanele și nuvelele sale au fost ecranizate.

A scris șase piese de teatru: *The Living Room / Camera de zi* (1953), *The Potting Shed / Baraca de tragere la țintă* (1957), *The Complaisant Lover / Amantul complexent* (1959), *Carving a Statue / Cioplind o statuie* (1964), *The Return of A. J. Raffles / Întoarcerea lui A. J. Raffles* (1975). Graham Greene a fost membru al *Ordinului de Merit / Order of Merit* și *Companion of Honour*. A murit în aprilie, 1991.

„Lumea întreagă îi va simți lipsa. Până azi el a fost cel mai mare romancier al nostru în viață”.
(Kingsley Amis)

„A fost un mare scriitor al cărui discurs strălucitor s-a adresat unei generații întregi. A fost aproape asemenea unui profet, de o umilintă surprinzătoare”.
(Alec Guinness)

„Va fi citit și ținut minte ca ultimul cronicar al conștiinței și neliniștii secolului al XX-lea”.
(William Golding)

„Cel mai ingenios și inventiv dintre romancierii noștri, ale cărui cărți abundă în portrete ferm conturate și înduioșătoare de ființe umane adevărate... Ironii tragicomice ale dragostei, lealității și credinței. (V.S. Pritchett)

DRAMA MORALITĂȚII LA GRAHAM GREENE

Călătorii cu mătușa mea recrează cele două lumi ale lui Graham Greene (în copilărie acestea erau despărțite de o simplă ușă captușită cu postav verde) în registru comic. Coliziunea dintre două lumi atât de flagrant discordante este amuzantă, cu toate că iscă perplexități și dileme morale. Una dintre lumile acestea este lumea periferică, liniștită a lui Henry Pulling, director de bancă leșit la pensie înainte de termen, la cincizeci și ceva de ani.

de inhibiții despre dragoste și sex, toate sunt o gură de aer proaspăt în viața strâmtă, izolată, cu iz de mucegai pe care o duc Pulling.

Pentru el, plecarea din lumea lui e o evadare dintr-o închisoare deschisă, afară în lumea mătușii sale, o lume cu totul aparte și plină de neprevăzut. În miezul povestirii lui Pulling se află problema moralității și a libertății pe care el o dezbată cu sine însuși.

Carmen Stănescu, Mihai Fotino, Carmen Ionescu

Valorile în care crede Pulling sunt toate răsturnate una câte una, în timp ce el este atras irezistibil în cealaltă lume, leneșă, crepusculară, unde mătușa Augusta se simte la ea acasă. În compania ei, Pulling învață să călătorească, simțindu-se un fel de Sancho Panza care calcă pe urmele lui Don Quijote într-o absurdă rătăcire de cavalier... pentru o cauză a ceea ce ea numește distracție în loc de cavalerism. Aventurile mătușii Augusta, șicanările și imoralitatea ei, cunoașterea precisă pe care o are asupra locurilor dubioase, des frecventate ale Europei, chiar gelozia și cruzimea ei (cum se poartă cu Miss Paterson, de exemplu), conversația ei lipsită

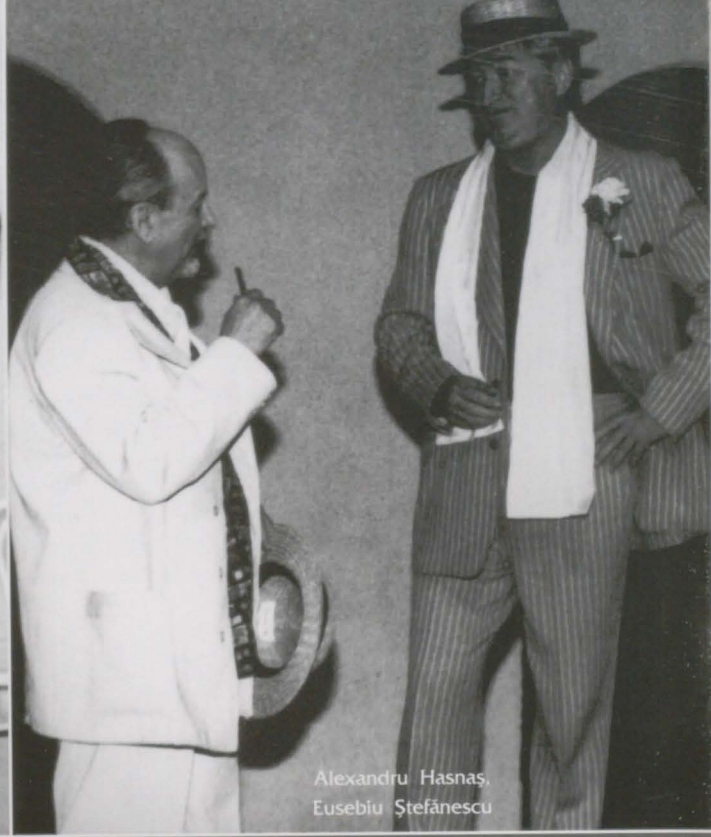
După o lectură a *Odele nemuririi* de William Wordsworth, Pulling are viziunea lipsei de moralitate, dar aceasta se stinge curând „pălînd ca, seara, orișice lumină”, pe măsură ce umbrele din închisoare încep să crească. Libertatea se pierde în constrângerile moralității. Se născuse liber, de ce-a trebuit să se supună cătușelor moralității, ca adult?

Eusebiu Ștefănescu

Ion Ionuț Ciocea, Silviu Biriș, Mihai Fotino,
Marius Florea Vizante

Alexandru Hășnaș,
Eusebiu Ștefănescu

Privind în urmă, își vede munca la bancă și viața insipide, bogate în evenimente „morale” de parcă ar fi trăit într-o adevărată temniță. Mătușa lui, dimpotrivă, a trăit în libertate, fără un simț al moralității ca „tristă compensație”. Călătoriile cu mătușa lui l-au scos pe Pulling departe în afara lui însuși și a vieții lui bătrânicioase. În celula în care ajunge la Asuncion, Pulling reflectează asupra vieții mătușii sale, comparând-o cu propria lui viață. „Fără îndoială că în urmă cu nouă luni și eu aș fi considerat viața ei ca fiind dubloasă. Acum însă nu mi se pare nimic supărător în biografia ei, nimic atât de rău ca treizeci de ani petrecuți într-o bancă...”

În lumea pe care o acceptă acum Pulling, se pot produce cele mai neașteptate evenimente în orice moment, chiar violențe și moarte. Un personaj romantic cum e

Shakespeare / Wordsworth moare din dragoste pentru o bătrână. Dar nici urmă de sentimentalism: un om mort e un om mort. Cu toate că Pulling se simte ca și când ar fi „înăpoi acasă în lumea victoriană”, teama și nesiguranța pândesc de după colț. Finalul e fericit, rezumat de versurile lui Browning: „Domnul e sus, în ceruri - Toate sunt bune în aceasta lume!”

O dată cu aceste *Călătorii cu mătușa mea*, Greene se îndepărtează de metodele sale obișnuite și nu doar în roman, ci și în divertisment. Cu toată serlozitatea implicării morale și a unei oarecare melancolii întâmplătoare, cartea se poate numi o pastişă comică având caracterul și evenimentele lumii lui Graham Greene.

J.P. KULSHRESTHA

Mihai Fotino, Cesonia Postelnicu

Brândușa Mircea

Mihai Fotino, Carmen Stănescu, Cristina Deleanu

Mihai Fotino, Carmen Stănescu, Cristian Crețu

FEMEIA - VEZUVIU

Călătorii cu mătușa mea este, într-adevăr, o piesă unsă cu toate alifille.

Graham Greene a pus în ea cam tot ce-a avut prin casă; pasiunea călătorilor, chef de exotism, spiritul omului de lume, cultura și joaca de-a cultura, hârjoana cu vorbele, deliciul poantei, al gag-ului verbal, al verdeței verbale, amintiri de ziarist globe troteur, reminiscențe de slujbaş la Foreign Office și, nu în ultimul rând, ecouri din tinerețea lui cinematografică pentru că, mulți ani de zile, a semnat cronică filmului în *Times* și reverberațiile acestei etape sunt foarte prezente în această piesă cu structură de scenariu, din dinamism de film de aventuri și suspens, cu lumi caleidoscopice întretălate de foarfeca unui montaj vertiginos, o foarfecă tăind în ritm de rumbă, de sambă, de galop, dar cum poți „să tai”, adică să stăvilești acea teribilă tevatură deslănțuită de o femeie-Vezuviu?

Mătușa Augusta pare să întruclipeze invulnerabilitatea și perenitatea umorului. Această femeie, în vârstă de șaptezeci și șase de ani, este în primul rând un monument de vitalitate. Personajul e oarecum inedit în opera scriitorului - poate doar în *Comediantii* să-l găsim o predecesoare, în așa zisa Contesa de Lascot-Villiers, mama povestitorului, o femeie dornică să-și trăiască din plin viața, fără nici un fel de prejudecăți.

Carmen Stănescu

Mihai Fotino

În contrast cu vocea mătușii Augustă, în roman răsună glasul mai potolit al lui Henry Pulling, personaj lipsit de personalitate și de biografie, dar tocmai de aceea foarte maleabil și capabil de transformări.

... Și cine altcineva putea să fie această femeie-Vezuviu dacă nu Carmen Stănescu, meru în erupție, în trombă? Ea este marele nostru foc de artificii, ea este bomba cu farmec, ea este feminitatea în stare de război total.

Și cine altcineva putea să fie bancherul holtei, resemnat să trăiască doar o pasiune pentru dalii (cu *d* mic) dacă nu Mihai Fotino cu a lui pașivă candoare?

Pe lângă multe alte cadouri, dar pe primul plan, mai e și bucuria de a-l avea din nou, printre noi, pe Petre Bokor.

Ne-a fost dor de el și pentru că - precum se vede - dorul a fost reciproc, iată-l pe prima scenă a țării în acest multicolor și energizant alai.

ECATERINA OPROIU

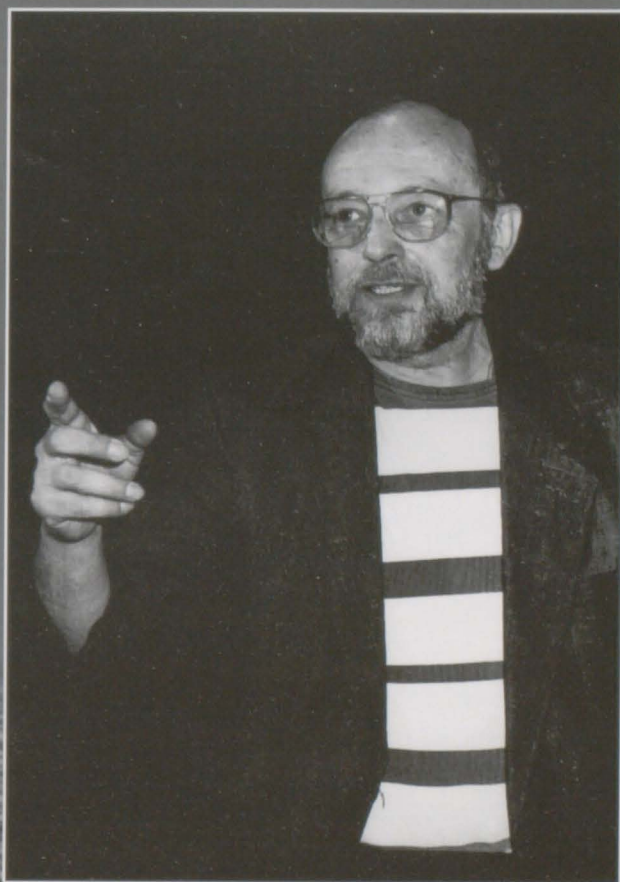
NICIODATĂ NU E PREA TÂRZIU

Pe când eram student și implicat atotștiutor - cum sunt toți tinerii la douăzeci de ani - (ca viitor regizor îmi pusesem în minte, între altele, să schimb lumea!), am scris un scenariu despre un cuplu simpatic din provincie, pe nume Ștefan și Simona, care trăia o „viață obișnuită”. Duceau o existență searbădă, rutinieră, lipsită de evenimente, în cursul căreia împlinirea extremă le-o dădea dezlegarea unui rebus... Într-o seară, fără vreun motiv anume - în timp ce își pregătesc ceașca de ceai de sunătoare - locuința lor e invadată de Lume. Pavarotti o sună pe Simona insistând să-i cânte la telefon arii de dragoste, în timp ce Brigitte Bardot vrea să-l ademenească pe Ștefan în Bahamas, cu un Concorde furat; Picasso se apucă să vopsească rafturile din debara, Esenin debitează versuri patetice așezat pe chiuvetă, iar Cassius Clay joacă fotbal cu nasturi pe coridor...

Scenariul nu era bun, dar mă atașasem de cele două personaje pentru că, în timp ce în jurul lor se celebra „banchetul vieții”, ele mureau de foame. Nu știam atunci că Graham Greene scrisese, pe o temă similară - cu câțiva ani înainte - un roman picaresc plin de spirit, de vervă și de sensibilitate.

Cam trei decenii mai târziu, domnul profesor Ion Cojar mi-a oferit șansa să-l povestesc pe această scenă: o aventură fascinantă, ce egalează pentru mine bucuria călătoriilor din roman. Artiști minunați - în frunte cu doamna Carmen Stăneșcu și domnul Mihai Fotino - au contribuit cu karatele talentului lor, dăruindu-mi astfel satisfacții de care nu are parte nici cel mai norocos contrabandist de țigări din Paraguay!...

Povestea lui Henry și a mătușii sale

Augusta are, după părerea mea, o semnificație universală, fiindcă înfățișează într-o manieră fermecătoare capacitatea omului de a-și schimba complet viața, în orice moment al existenței sale.

Dramatizarea inspirată a lui Giles Havergal* redă Itinerariul descris în roman, din Southwood până la Assuncion, trecând prin Brighton, Istanbul, Boulogne, Milano, Corrientes... Iar virtuțile și mai ales imaginația spectatorilor - îi redau ambianța, făcând ca narațiunea lui Henry să devină povestea mea.

Sper să devină și a dumneavoastră!

PETRE BOKOR

*Giles Havergal, regizor și actor la Citizens' Theatre din Glasgow. A realizat spectacole la Welsh National Opera, Scottish Opera, The Opera Theatre din St. Louis, Minnesota Opera.

A făcut adaptarea „Călătoriilor ...” și a pus-o în scenă în 1989 la Citizens' Theatre din Glasgow.

TEATRUL NAȚIONAL „I. L. CARAGIALE” BUCUREȘTI

STAGIUNEA 1997-1998

PREMIERĂ PE ȚARĂ

GRAHAM GREENE

Dramatizare de Giles Havergal

CĂLĂTORII CU MĂTUȘA MEA

CARMEN STĂNESCU

Mătușa Augusta

MIHAI FOTINO

Henry

CRISTINA DELEANU

D-ra Keene, D-ra Paterson,
Soția Diplomatului

ALEXANDRU HASNAȘ

James O'Toole

SILVIU BIRIȘ

Guard 2, Vicarul, Gondolierul,
Ofițerul, Vameșul, Impiegatul,
Hamalul, Ambasadorul,
Gardianul, Cărașul

BRÂNDUȘA MIRCEA

Yolanda, Italianca, Poștărița,
Stewardesa, Verișoara,
Îngrijitoarea, Pepita, Chiquitta

MARIUS FLOREA VIZANTE

Guard 1, Nepotul, Taximetristul londonez, Detectivul Sergeant
Sparrow, Directorul de Bancă, Câinele Wolfy, Pepe, Administratorul

EUSEBIU ȘTEFĂNESCU

Richard, Unchiul Jo, Visconti

CARMEN IONESCU

O nepoată, Hatty, Frau General,
Recepționera, Fata din poză,
O dansatoare

CESONIA POSTELNICU

Tooley, Funcționara, Fata,
Văduva Ambasadorului

ION IONUȚ CIOCIA

Colonelul Hakim, Guard 4, Vărul,
Omul cu stropitoarea, Patronul,
Matelotul, Polițistul Bobby,
Vameșul, Orient Expres, Generalul
Smith, Argentinianul, Miguel,
Taximetristul, Bodyguardul

CRISTIAN CREȚU

Shakespeare, Guard 3

Acțiunea piesei are loc în 1969 în Southwood, Anglia și în multe alte locuri
din lume.

Spectacol produs cu acordul exclusiv al MICHAEL IMISON PLAYWRIGHTS Ltd.

Mișcarea scenică

ROXANA COLCEAG

Decorul

MIHAI MĂDESCU

Lumini

**Ionel Docan, Tarsița Tudor,
Doru Paraschivescu**

Sufleor

Mădălina Ciupitu

Costumele

LUANA DRĂGOESCU

Asistent regie

VICTOR MOLDOVAN

Sonorizare

Vali Voinescu

Regie tehnică

Radu Ion, Adrian Petrescu

Contantin Vânătoru (director economic), Cristina Popa (contabil șef),

Vlad Stănescu (șef regizorat), Ing. Corneliu Ciolac (inginer șef),

Ing. Vetuța Gavrilă (șef serviciu energetic),

Ing. Ionel Pascu (șef serviciu electronic), Mihaela Nicolae (șef producție),

Nicolae Ioan (șef atelier tâmplărie), Vasile Matelaș (șef atelier mecanic),

Tudor Vasile (șef atelier croitorie bărbați),

Rodica Sandu (șef atelier croitorie femei),

Constantin Alexandru (șef atelier tapițerie),

Teodora Țelea (șef atelier mode-flori), Ilie Preda (șef atelier boiangerie),

Matel Florea (șef atelier cizmărie), Gheorghe Mihai (șef atelier pictură),

Viorel Pater (șef atelier sculptură-butaforie), Andrei Bathori (șef machiaj),

Victoria Voinea (peruci-coafură), Eugenia Radu (broderie),

Gheorghe Ionescu (șef mașinist)

Coordonator Sala Amfiteatru

ADRIAN NEGRU

Secretar de redacție

CLAUDIU CRISTESCU

Editor coordonator

LIVIU DORNEANU

Editor

VIOLETA SCORADET

Fotografii

MIHAIL CRATOFIL

Tipar ARTPRINT® - BUCUREȘTI

Regia, versiunea românească și ilustrația muzicală

PETRE BOKOR

Durata spectacolului: 2 h 30', cu o pauză de 15'

M E R E U , A C A S Ă . . .

Petre Bokor e un produs al solului românesc, zămislit la Cluj, în 1940, de părinți onorabili, care i-au dat o bună educație. Cel mai important lucru pe care l-au făcut pentru el a fost neopunerea lor ca fiul să se înscrie la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București. A absolvit cursurile Facultății de Film în condiții excelente, debutând (în 1970) în calitate de co-scenarist și co-regizor, cu *Apa ca un bivol negru*, alături de colegi celebri, Dan Pița și Mircea Veroiu.

A conlucrat cu televiziunea, dând câteva producții de interes: *Ludovic al XIX-lea* de G. Călinescu, *Piticul din grădina de vară* de D.R. Popescu - ambele în premieră pe țară, *Cavalerul Tristei Figuri*, *Hilaris* etc. A realizat un film de comedie caleidoscopică, lung metraj mursecat, clopârțit, răsluit de cenzura supremă a unui măi-mare (atunci), dar care film a avut, totuși, câteva milioane de spectatori: *Tufă de Veneția* (după o carte a mea de schițe). A semnat, regizoral, spectacole încântătoare pe scena păpușilor. A scris câteva volume de umor, vădindu-se un om deosebit de spiritual: *Tumbe în plină stradă* (1971), *Oprîți secolul, cobor!* (1974), *Micli mei toreadori* (1976), *Nu vă aplecați în afară* (1976). Alte cărți (*Ieșirea, la pagina 217*, *Tânăr jucăuș, caut prietenii sobri*) au fost tipărite și imediat interzise, topite. *Carte despre Toma Caragiu*, solidă monografie a genialului actor, a apărut, dar fără semnătura lui, deoarece între timp, plăcuse (legal, dar...) în Canada.

Acolo a început să facă și spectacole de teatru - pe care atât de mult și le dorise. În scurt timp a devenit directorul Teatrului francez din Edmonton și profesor de artă

teatrală la Universitatea din Alberta. Timp de doi ani a fost regizor și profesor la Universitatea din Canberra (Australia).

S-a reîntors în Canada, a pus în scenă numeroase spectacole, a fost distins cu „Ordinul Cultural al Provinciei Alberta” și titlul de „Cetățean de Onoare al orașului Edmonton” și după Revoluție, a revenit în țară. A creat un spectacol remarcabil cu o adaptare a lui Milan Kundera a romanului lui Diderot, *Jacques și stăpânul său* (Teatrul Mic). A îmbogățit repertoriul Teatrului Odeon cu o comedie dramatică a scriitorului canadian Michel Tremblay, *Cumetrele*, ne-a dăruit, pe scena Teatrului de Comedie, piesa engleză *Transport de femei*, iar pe scena Teatrului Nottara, piesa engleză *Două femei celebre: Eva și Clara*, precum și alte montări la Naționalul din Chișinău, ori la Teatrul Dramatic brașovean. În timp ce scriam aceste rânduri, i-a apărut, la „Cartea Românească”, un excelent volum de schițe umoristice: *Pe cuvânt de cineașt*. Are, sub tipar, în producție sau pe aproape, scenariile, cărțile... Și spectacole, evident. Un creator autentic. Un artist laborios. Se întoarce, mereu, acasă, fără vâlvă, fără declarații incendiare, fără demonstrații de dizidență, dornic să lucreze, să-și exercite profesia în țară și în limba în care a deprins-o.

VALENTIN SILVESTRU

N.R. Petre Bokor a predat, de curând, *Editurii Viitorul Românesc* manuscrisul volumului *Planeta Silvestru*, monografie dedicată marelui teatrolog și cărturar, pierit în 1996.

UN ACTOR ATÂT DE OBIȘNUIT, ÎNCÂT ESTE... UNIC

Dacă românii ar fi avut atâția economiști cu har câți actori avem, am fi fost acum departe. Trebuie să ne bucurăm însă că avem acești minunați actori, adevărați prieteni, care ne mai descrețesc frunțile, ne mai încălzesc sufletul. Alături de ei, parcă treci mai ușor prin furcile interminabilei tranziții. Unul dintre acești buni prieteni ai noștri a fost și rămâne MIHAI FOTINO.

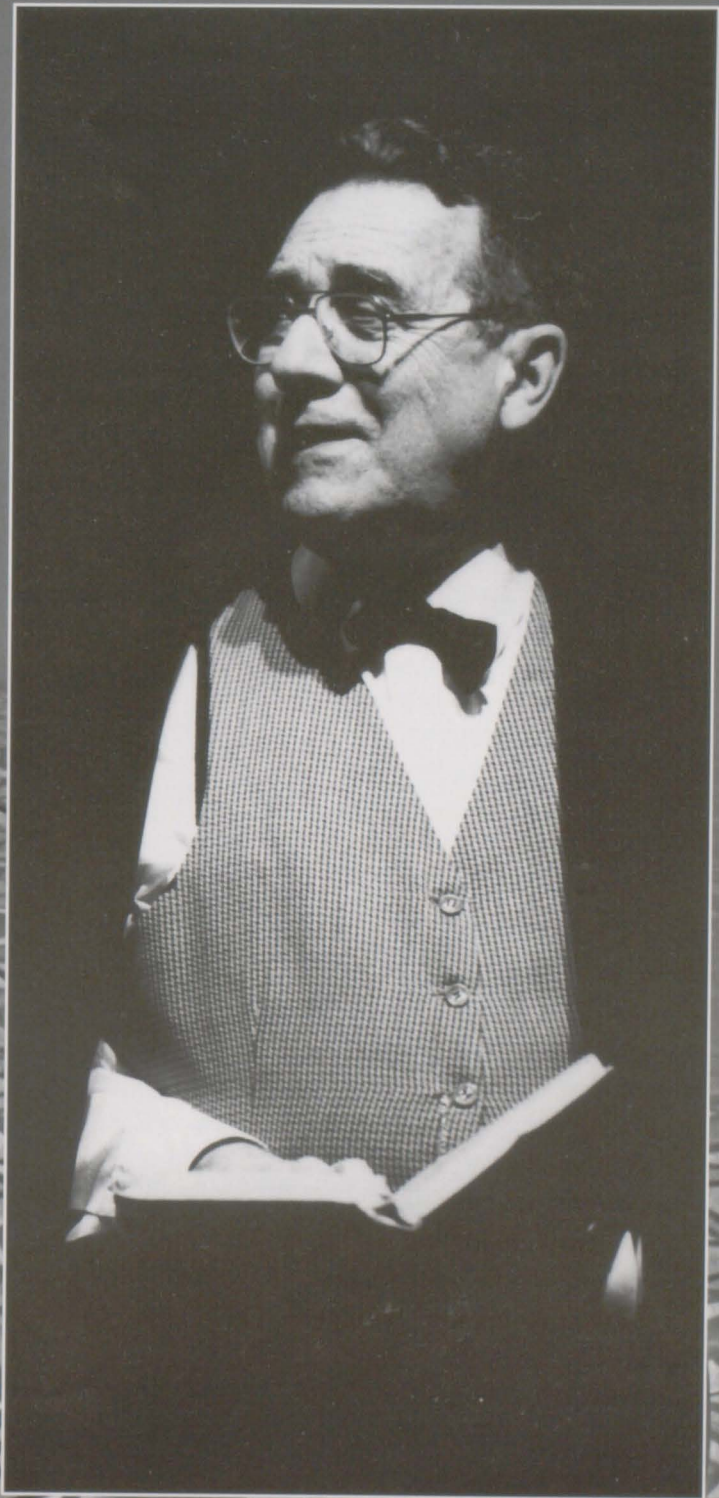
Nu poate trece pe stradă acest om fără să întoarcă oamenii capul după dânsul. „Uite-l pe Mișu!”, auzi în jur. Pe moment nu știu să spună când l-au văzut ultima oară pe scenă sau la televizor, dar în mod sigur l-au văzut, l-au plăcut și le este drag. E de-al nostru! Nu e frumos ca Redford, nu e musculos ca Schwarzenegger, mai are și un mic defect de dicție, e un om obișnuit și tocmai asta l-a făcut să fie plăcut de toată lumea. Aparent e doar un om obișnuit, însă Mișu Fotino a fost însemnat de ursitoare cu un CEVA anume, pe care nu-l află la orice Mișu, cetățean pașnic. Acel „ceva” se numește har și el vine din lăuntru, nu poate fi măsurat sau catalogat cu ușurință. Te uimește, îl aplauzi și nu-l uiți.

L-am văzut pe Mișu Fotino în nenumărate roluri, mai mari sau mai mărunte și m-a surprins cu marea sa ușurință de a trece firesc, de la registrul comic, direct, la cel sensibil, dramatic. Desigur, e perceput ca un actor comic, dar a fost și roluri în cariera sa în care comicul s-a topit, ușor, ușor, într-un dulos dramatism. Să ne aducem aminte doar de acel recital unic, repetat de sute de ori pe prima scenă a țării, alături de Doamna Carmen Stănescu. Se povestea în acea piesă despre întâlnirea, la o vârstă mai înaintată, dintre un director de sanatoriu necălit și Ipocondru și o doamnă mai zurlie. Acolo, Mișu al nostru s-a întrecut parcă pe sine. Dar nu numai în acel rol! Tot ce întreprinde acest artist pe scenă sau în fața camerelor de luat vederi se simte că e făcut cu imensă plăcere. Și mai e ceva. Comicul lui Mișu e cel al lui Mitică, omul de bază al lui Caragiale. Are un specific aparte. Chiar și glumițele de la televizor le spune altfel decât alții. Vorba Efimitei: „Ei! Cum le spui dumneata, să tot stai s-ascuți...”

Din păcate, filmul l-a ocolit pe Mișu Fotino și, în ultimul timp, nici în teatru nu și-a găsit rolul meritat.

Dacă era economist, astăzi, datorită marelui său talent, merita să fie ministru...

ILEANA LUCACIU

Călătorind împreună cu Augusta (fără a ști că aceasta îi e mamă), Henry Pulling, fostul director de bancă leșit la pensie care n-are alt „viciu” decât acela de a cultiva dali în grădina locuinței lui, descoperă, la vârsta de cincizeci de ani, lumea reală așa cum este ea în Anglia, în Franța, în Turcia și în țările din America de Sud pe care le vizitează. O lume în care escroci și aventurierii abundă și pe care Graham Greene o descrie cu o paletă bogată, ale cărei culori trimite și aici, ca și în alte romane ale sale, la unele modele din realitatea contemporană.

E X P L O Z I E D E I T A

Într-un capitol dedicat artei interpretative din volumul publicat în 1975 de Editura Meridiane, citim despre jocul unui grup de interprete, integrat „comicului explicit”: „Un mare număr de actrițe își exteriorizează vitalitatea printr-un comic suculent, înclinat spre aspectele savuroase ale existenței, printr-o explozie de vivacitate și exuberanță, foarte contagioasă”. Și urmează o enumerare de nume care începe cu...: "CARMEN STĂNESCU, Lilliana Tomescu, Draga Olteanu, Tamara Buciuceanu, Coca Andronescu, Rodica Tapalagă, Ileana Stana Ionescu, Rodica Popescu" și altele. În ce o privește pe Carmen Stănescu, cap de listă, se spune: „Gureșă, vulcanică, manifestând o vigoare căreia sfârșește prin a i se subordona întreg spectacolul...”. Era în 1975. Cu unsprezece ani în urmă avusese loc premiera unei comedii de Bernard Shaw, *O femeie cu bani*, unde întreg spectacolul se subordona Epifaniei, interpretată de Carmen Stănescu. Succes extraordinar, aproape o mie de reprezentații pe scena Teatrului Național, cu Mihai Fotino, Dem Rădulescu, Damian Crâșmaru, Didona Popescu... Regizorul Mihai Berechet nota despre montare: „Pentru rolul principal, rolul titular feminin al piesei, Epifania Ognisanti di Parerga, îmi trebuia o „locomotivă”, o actriță cu temperament fulminant, italian, cu fizic spectaculos și în special cu debit verbal uluitor...”. Așadar, „locomotivă”, „vulcanică”, forță căreia i se poate subordona un întreg spectacol, ca personalitate dominantă în universul scenei, astru ce strălucește - iată sintetizată, la rândul ei, dominantă trăsăturilor particulare ale acestei actrițe, căreia Dumnezeu i-a dăruit, pe lângă un urlaș talent, frumusețe de zeiță, temperament meridional, distincție, eleganță, statură sculpturală, debit verbal alert, care tale respirația, încântă ca un „allegro voloso”. Dacă se întâmplă să-și simtă sensibilitatea copleșită de câte o sincopă lirică, ușor modulată într-o pauză de ritm, o amăgește cu o revenire rapidă la tonalitatea senină, semeață. Chiar dacă asta e o disimulare. Și sigur că e o disimulare, pentru că actrița nu suportă umbrele, petele neguroase care încețoșează sufletul într-o situație dramatică,

frângerea delicatelor fibre ale ființei umane, victimizarea tragică. Le simte, le trăiește poate într-o împrejurare sau alta scenică, le aude tumultul, dar nu le lasă să se contureze într-o autoritate lăuntrică ce ar strivi-o, gravă, ci le sfidează cu o înălțare energică de cap, spre verticalitatea demnității.

Avea dreptate Mihai Berechet când nota în caietele sale „albastre”: „Nu știu de ce, când scriu despre Carmen, cuvântul „mare” fără voie se așterne aproape singur pe hârtia de scris”. O spunea fostul ei coleg de conservator, de prin anii 1946-1949, unde, la clasa Marioarei Voiculescu era „eleva favorită” a profesoarei. Școală de orientare clasică, realistă, cu largi deschideri spre teatralitatea modernă, deschideri conturate sever, minuțios, printr-o aprofundare temeinică a stărilor personajului, a motivațiilor și modului său de exprimare. Examen de absolvire cu Coana Joița din *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale, unde i-a dat replica partenerul ei de studii de atunci, Mihai Berechet. Și roluri pe scenă - distribuită din 1946 la Teatrul Național, într-o serie lungă care cuprinde pe Didina din *D-ale carnavalului*, Dona Angela din *Doamna nevăzută* de Calderon, Domnișoara Suliță în *Mielul turbat* de Aurei Baranga (personaj care intră de două-trei ori în scenă ca să iasă, cu trenă invariabilă de aplauze pentru interpretă), Dona Urecca din *Cidul de Cornelle*, doamna Page în *Nevestele vesele din Windsor* de Shakespeare (normal - în tandem cu Valeria Gagealov, frumoase și puse pe șotii), Zoe din *O scrisoare pierdută* la un moment dat, cu exuberanță cuceritoare în compania unor mari personalități comice, dar și Doamna Maria în *Apus de soare* de Delavrancea, alături de magistralul George Calboreanu. A venit anul 1964 și treapta cu iradierii de vedetă în carieră, Epifania din *O femeie cu bani*. A urmat Tofana din *Patima Roșie* de Mihail Sorbul (femei voluntare, după cum se vede), girondina Roland din *Danton* de Camil Petrescu („frumos, calm și calm interpretată de Carmen Stănescu”, zice un cronicar), Mrs. Clandon în *Nu se știe niciodată* de Bernard Shaw, Alexandra del Lago în *Dulcea pasăre a tinereții* de Tennessee

Mătușa Augustă nu este, firește, Graham Greene (decât în măsura în care Flaubert era Doamna Bovary!), dar ea întruchipează, vădit, unele din aspirațiile și veleitățile romanțierului. Ea este o „păcătoasă” de un tip deosebit față de „păcătoșii” care populează opera lui Greene: deosebirea principală constă în aceea că nu-î cătuși de puțin apăsată de dogmele și prejudecățile religiei catolice, peste care trece cu o mare și grațioasă dezinvoltură. Mătușa Augustă, la vârsta de șaptezeci și cinci de ani, e mult mai tânără sufletește decât fiul ei, Henry Pulling, crescut de o mamă vitregă puritană și autoritară. Iar secretul acestei tinereți îl constituie libertatea interioară, aproape absolută, în care se complăce și pe care o cultivă pentru a se bucura din plin de viață și pentru a-î face și pe alții să se bucure, căci, în ciuda aparențelor, e capabilă de dăruire și chiar de o anume abnegație. (PETRE SOLOMON)

Williams, succes statornic (cu Florin Piersic), Lidia în *Comedie de modă veche* de Alexei Arbuzov (jucat ani la rând, într-un entuziasm general al publicului, în aceeași regie a lui Mihai Berechet și cu același partener de subtile nuanțe, Mihai Fotino, cu care a împărțit scena Naționalului de-a lungul anilor, în aproape două mii de reprezentații!).

Cincizeci de ani pe prima scenă a țării? DA - e o realitate care certifică prestigiul unei mari artiste, dar și devotamentul și seriozitatea față de rosturile profesiei. Televiziunea i-a alcătuit (doar) două telerecitaluri, sculptorul Corneliu Medrea i-a dăruit un portret, „urmărind reliefaarea unui surâs plin de farmec și a unei atitudini voluntare, energice”. O pot asemăna cu falma unei actrițe care, pornind din Micul nostru Paris, l-a cucerit pe cel Mare, real, Elvira Popescu. De altfel, din 1994, joacă într-o comedie care a făcut o celebră pe Elvira Popescu la Paris, *Locomotiva* de André Roussin, fiind poate singura, acum, în măsură să-l dea strălucire și savoare comică pe scenă. Partenerul ei de distribuții și de viață, domnul Damian Crășmaru, spune într-un interviu: „Carmen Stănescu este un om de teatru desăvârșit. Am avut noroc (...) dacă aș putea să vorbesc cu Dumnezeu și aș mai fi pe pământ, aș vrea să mi-o dea din nou pe Carmen, să fie a mea și să am cu ea aceeași viață nu de 40 de ani, ci de 4000”.

... Da - dar și nouă, măcar pe sfert, să mai depunem mărturie!

CONSTANTIN PARASCHIVESCU

ENGLEZUL PERPLEX ȘI ENGLEZOAICA „CRAZY”

Graham Greene este printre acei scriitori fericiți care și-au descoperit vocația prin revelație. Memoria pre-adolescentului a fixat clipa decisivă, aceea când și-a dat seama că va fi romancier: „Când, la vârsta de 14 ani, am luat dintr-un raft al bibliotecii *Vipera di Milano* de Marjorie Bowen, ceasul viitorului, bun sau rău, mi-a sunat cu adevărat. Din acea clipă am început să scriu. Caietele mele s-au umplut cu imitații după magnificul roman al d-nei Bowen, caracterizat printr-o atmosferă nespuse de brutală și un romantism deznădăjduit. Era ca și cum aș fi pus mâna, odată pentru totdeauna, pe un subiect - mărturisește în volumul de eseuri *Copilăria pierdută* (*The Lost Childhood*). „Subiectul” nu se afla, însă, în cartea „d-nei Bowen” ci în propriile neliniști și contradicții. „Port înăuntru un alt om furios, pe mine” citează el un vers hotărâtor din Thomas Brown, deviză a propriului debut cu romanul *Omul dinăuntru* (*The Man Within*). Omul dinăuntru al lui Graham Greene a provocat forme epice inconfundabile. Romanele sale

„sunt povestiri perfecte în care peripețiile se îmbină unele cu altele cu o rigoare impecabilă” - au remarcat criticii. Căutând „omul furios” dinăuntru, Graham Greene a scris una dintre cele mai impunătoare opere epice de limbă engleză

din secolul nostru. Cinematografia, în expansiune în anii '50, avea să descopere în „povestirile perfecte” ale lui Greene o sursă scenaristică inepuizabilă, cele mai multe dintre romanele sale devenind filme celebre (*Ucigașul plătit*, *Orient Expres*, *Agentul secret*, *Omul nostru din Havana*, *Comedianții* - unele cunoscând duble ecranizări sau serializări de televiziune).

Romancierul a fost atât de celebru încât puțini mai știu că spre 50 de ani a descoperit teatrul și „a debutat” la Londra cu piesa *Camera de zi* (1953). *Sera* (1957), *Amantul complezent* (1959) și *Cioplind o statule* (1964) sunt comedii scrise în prelungirea acelor „entertainment” (divertismente) în proză și completează contururile aceluia

Greenland (lumea lui Graham Greene) pe care l-a creat. *Călătorii cu mătușa mea* (1969)

este un triumf al genului. Romancierul este prezent aici în toată splendoarea narațiunii: Greene scrie o „piesă povestită” și nu-și face griji din a ascunde formula, dimpotrivă, îl expune pe narator în toată teatralitatea. Rezultatul imediat este naturalețea extremă a desfășurării dramatice. Este un irezistibil teatru de intrigă.

Ion Ionuț Ciocia

Cristian Crețu, Silviu Birș

Cristina Deleanu

Henry Pulling deapănă consternat povesteă călătoriilor sale alături de „mătușă Augusta”, o bătrână crazy, hiperactivă, de o vitalitate comică, de la tenebroasele sale afaceri orientale și latino-americane la erotismul incredibil. Ceea ce te cucerește este perplexitatea lui Henry care asistă cu seninătate la încurcăturile interlope ale Augustei, fără a înțelege mai mult din ce i se întâmplă decât înțelegea înainte. De la funcționarul de bancă în retragere, ocupat cu daliile sale din patriarhalul și atât de englezescul Southwood, la rentierul căsătorit cu fiica de nici șaisprezece ani a șefului Poliției din Assunção, este un abis pe care îl acceptă dar pe care nu îl înțelege. Piesa este

un comic *Bildungsroman*, un roman al inițierii tardive, scris de Greene într-o nostimă formulă de picaresc-policier.

Viața, așa cum este povestită de Henry Pulling, nu este numai plină de „zgomot și furie” ci și de orbecăială în căutarea unei identități iluzorii. Printre „șotii” cu revers totdeauna periculos (autorul povestește să ne facă plăcere lucrurile cele mai trăsnite cu aerul cel mai cumpătat, în buna tradiție a umorului englezesc) penetrează credința în valorile umane neperisabile cum este și dragostea invincibilă a negrului Wordsworth / Shakespeare pentru bătrâna doamnă Augusta care și ea, la rândul ei, se întoarce la o veche și inepuizabilă afecțiune pentru un soț nedemn dar cu atât mai vrednic de pasiune. Este o lume pasională în comedia lui Graham Greene, bine ascunsă în răceala englezească a expunerii. Poate că aici se află secretul teatral al acestui text.

MIRCEA GHIȚULESCU

Alexandru Hasnaș, Brândușa Mircea, Marius Florea Vizante

